

*Стилске карактеристике лексики превода текстова из сфере православне духовности на савремени српски језик**

РУЖИЦА С. ЛЕВУШКИНА**

1. Увод

1.1. У српској теолингвистици постављена је добра основа за истраживања сакралног функционалностилског комплекса. У оквиру постојећих пет функционалних стилова постоје подстилови и жанрови. Неки од њих заједнички су и профаној и сакралној сфери, док су неки карактеристични само за сакрални функционалностилски комплекс. Као материјал за ово истраживање искоришћена су остварења која припадају обема овим групама: *роман*, као прозни жанр књижевноуметничког стила који постоји и у профаној и у сакралној сфери и *служба*, као поетски, химнографски жанр карактеристичан само за сакралну сферу (детаљније о жанровима и функционалним стилима сакралне сфере у односу према профаној и шире в. Кончаревић 2012).

* Рад је настао у оквиру пројекта 178009 *Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

** <https://orcid.org/0000-0003-3559-1085>, Институт за српски језик Српске академије наука и уметности, Београд, Србија, ruzica.bajic@isj.sanu.ac.rs

1.2. Од почетака модерне стилистике, тј. 1909. године и изласка *Француске стилистике* Шарла Бајија¹ – разрађено је мноштво стилистичких концепција, које се, како тврди познати српски стилистичар, Милош Ковачевић (2000: 319), могу назвати и различитим стилистикама. Из тако великог мноштва неопходно је, премда није лако – изабрати одговарајућу концепцију у оквиру које би се могла спровести анализа посебног слоја лексике који ће бити представљен у овом раду. Решили смо да пођемо од кључног појма, тј. основног елемента анализе стила, а то је појам *избора*, а затим и појам *одступања* од уобичајене употребе, тзв. *онеобичавања* (в. Ковачевић 2000: 320–321).

1.3. За ово истраживање изабран је, дакле, материјал књижевно-уметничког стила и то преводни текстови: са (руско)црквенословенског² и руског књижевног језика.

1.3.1. Код превода са црквенословенског језика ради се о химнографском жанру, већ поменутој служби. У питању је *Служба Пресветој Богородици у част и спомен чудотворне јој Иконе Великореметске* (в. Стефановић 2010). Написана је на црквенословенском језику 1982. године на Светој Гори, у српском манастиру Хиландару. Аутор је био тада архимандрит, а касније епископ Српске православне цркве – Хризомост Столић (1939-2012). Превео ју је на српски језик исте те године академик Димитрије Богдановић (1930-1986).

1.3.2. Што се тиче превода са руског језика, ради се о савременом роману. У питању је роман *Лавр*, аутора доктора филолошких наука, стручњака за средњевековну књижевност Евгенија Водолазкина, објављен први пут 2012. године³, тј. његов превод на српски језик (Мечанин 2013). У књизи се преплићу како савремени руски, тако и староруски и цркве-

¹ Паралелно са књигом Ш. Бајија појављују се и друге нове идеје, унеколико антагонистичне Бајиевим, но такође стилистичке, а њихови зачетници су К. Фослер и Р. Шпицер (детаљније в. нпр. Чаркић 2002: 10–11). Кратак историјат словенске стилистике, а нарочито две основне концепције словенске функционалне стилистике дају и, на пример: Дускаева–Салимовски 2017: 25–30.

² Двоструко термилошко називање овог језика условљено тиме што се само са синхрониске тачке гледишта ради о *црквенословенском* (како ће се даље у раду искључиво и називати). Наиме, истим термином може се назвати како рускоцрквенословенски, тако и српскоцрквенословенски који је био преовладавајући како црквени, тако и књижевни језик у српској средини све до прве половине 18. века. Тада се у богослужбеној употреби у Српској православној цркви прешло на употребу рускоцрквенословенског језика (в. детаљније нпр. Младеновић 1982 и Бајић 2007: 82–83), те је од тада то једини црквенословенски језик који се користи у богослужбеној употреби.

³ За ово истраживање користили смо једно од наредних издања (Водолазкин 2017).

нословенски језик, што је оправдано темом романа: ради се о животу лекара из XV века. Елементи житија у овом роману заступљени су у тако великој мери да је преводилац на српски одлучио да и у поднаслову напише *животопис* (уместо поднаслова аутора: *неисторијски роман*). Време у којем се одвија радња јесте доба када је начин живота становника Русије био сагласан учењу Православне цркве, те такав поглед на свет провејава кроз цео роман, што се у оригиналу одражава и у добром делу употребљене лексике, и то не само у претежно житијним деловима, него у роману као целини.

1.3.3. Из ових текстова узете су за анализу лексичке јединице – између 160 и 170 њих, од чега је нешто изнад 50 из текста *Службе*. Ова квантитативна неравномерност условљена је тиме што је *Служба* краћи текст од романа *Лавр*.

1.4. Циљ је да се наведу основне стилске карактеристике одабране лексике на лексичком, фонетско-морфолошком, творбеном и семантичком језичком нивоу. При томе бисмо издвојили важну чињеницу коју истиче већ поменути српски стилистичар:

У анализи [се] не смију поистовјеђивати стилематски и стилогени аспект. Јер, стилематски аспект подразумева истраживање форми стилема, тј. начине оформљења стилема, а стилогени аспект подразумева оцјену функционалности, односно функционалне вриједности стилема. [...] Стилематско истраживање [...] подразумева (раз)откривање структуре стилема и нужан је предуслов стилогеноме истраживању, које треба да одреди књижевну (умјетничку) вриједност датих стилема у одређеним дискурсима (Ковачевић 2000: 323).

Ми бисмо се у овом раду задржали на стилематској анализи одабране лексике на набројаним језичким нивоима.

2.0. Веома је важно за истраживање сакралног стила, а посебно на материјалу преводних текстова – да стил

није само креативни модалитет производног процеса, већ и она идеја која тим процесом руководи, која се у њега уграђује, која га каналише и доводи до испуњења у креираној хармонији (Јовановић 2009: 262).

Кад су у питању текстови сфере православне духовности, о којима је овде реч, а и уопште ови текстови у целини, ово би био кључни моменат, пошто основна идеја која руководи стварањем, а тиме и, можда још и више, превођењем оваквих текстова – јесте хришћански поглед на свет,

теоцентричност, и то је оно што целом сакралном функционалностилском комплексу даје посебну стилску обојеност. Рекли бисмо да, чим се ова идеја измакне у страну, чим се на њу заборави при саздавању (а и превођењу) оваквих и сличних текстова – већ се прелази, свесно или несвесно, у неки други стил изражавања.

2.1. Многа стилистичка истраживања заснована су на истицању разлика између изучаваног и других стилова (или неутралних језичких јединица), што на лексичком, па и синтаксичком плану – подразумева супротстављање синонимичних варијанти (в. нпр. Романова-Филипов 2009: 44–53). Ово бисмо применили и у нашем истраживању. Прави и неправни синоними датих лексема који се сусрећу претежно у профаним функционалностилским сферама и жанровима и махом су стилски неутрални биће у овом истраживању супротстављени лексемама из нашег материјала. Скрнули бисмо пажњу на чињеницу да у преводним текстовима који представљају наш материјал може да се наиђе на стилски неадекватно употребљену лексику. Управо ова чињеница нас је и подстакла на овакву врсту истраживања датог материјала, након што смо га претходно посматрали с тачке гледишта (не)адекватно употребљених преводних еквивалентата (в. Левушкина 2016; 2018). Стога лексика коју овде користимо као илустрацију у неким случајевима није она која је у постојећем преводу употребљена, него она која би, по нашем мишљењу, требало да се употреби да би се испоштовала стилска адекватност. Другим речима, стилски неадекватној (обично, али не увек неутралној) варијанти постојећој у датом преводном тексту – супротстављамо стилски адекватно изабрану лексеми или њен облик, варијанту и сл. Овакве случајеве у излагању нећемо издвајати од оних парова синонима где је стилски адекватна лексема или њен облик – не наш избор, већ избор преводиоца.

3. Анализа

3.1. Најпре бисмо извојили лексику којој не може да се супротстави неки синоним у виду стилски неутралне или било које друге лексичке јединице, будући да се ради о варијантама специфичним искључиво за сакрални стил. Такве су махом термилошке лексеме (нпр. *молебан*, *насхалија*, *есхатологија*, *полијелеј*, *припрата*⁴), али не само оне. Овде спа-

⁴ Конкретне примере употребе лексема у контексту нећемо давати у раду, јер би то оптеретило текст. Наравно, контекст смо свакако имали у виду при анализи сваке од лексичких јединица и према потреби ћемо се осврнути на њега у анализи.

да и, на пример, придев *душеспаситељан* – лексема која није забележена ни у највећем дескриптивном речнику српског језика – *Речнику српскохрватског књижевног и народног језика Српске академије наука и уметности* (даље: РСАНУ)⁵ и као таква је преузета из оригиналног текста на црквенословенском језику. Затим, у овој групи су и сложени придеви који стичу особине теотоконима *свенепорочна*, *многоименита*, теотоконим *Источница*. Набројићемо и друге термине које смо нашли у материјалу: *девичји манастир*, *бесребреник*, *нафора*, *новопрестављен(и)*, *напрсни крст*. Код терминолошке лексике не може бити речи о онеобичавању, осим када у лексичком систему језика постоји и нека друга варијанта исте лексеме, но то је већ питање лексичког, фонетско-морфолошког и творбеног онеобичавања, о чему ће бити речи у наставку.

3.2. Поред наведених, у нашем материјалу постоје лексичке стилеме које, за разлику од претходних, *можемо* супротставити синониму из неког другог лексичког фонда српског језика. Као што ћемо на примерима видети, у највећем броју случајева ради се о црквенословенизмима супротстављеним лексемама из општег лексичког фонда: *торжество* према *празновање* и(ли) *светковина*; *икона*, *образ*, *изображење* – према стилски неутралном *слика*, *Отроковица*, према стилски неутралној лексеми у функцији теотоконима – *Девојчица*, *младенац* или *отрок* (у зависности од контекста) према неутралном *дете*, *скорб* према *жалост*, *појац* према *невач* (из сложенице *псалмопојац* која је у преводном тексту недовољно стилски адекватно употребљена у форми *песмопојац*), *обитавалиште* према *насеље*, *савршавати* (молитву) према *обављати*; *спокојан*, *безметежан* према *миран*; *бесомучан* према *луд* или *махнит*; *бешчинствовати*⁶ према *чинити зло*; *точи*, *истаче* према *испушта* (уље и мед); *светлоносни/светлоносно* и *светао/светло* према *сјајан/сјајно*; слично последњем примеру имамо и *сијање* према *сјај*. Даље, лексеме: *исцелитељ* према *лекар* и(ли) *доктор*; *безмолвије* и *молчаније* према *ћутање*; *Дом* (Божији) према *Кућа* (Божија); *благодарност*, *благодарствен* према *захвалност*, *захвалан* (нарочито у споју с именицама *молитва*, *молебан*); *оденути* према *обући*; *благопријатан* према *повољан*; *трапеза* и (*часни*) *престо* према *трпеза*; *раб* према *слуга*; *престављен*

⁵ Није забележена ни именица *душеспаситељ*, на основу које је придев изведен.

⁶ У РСАНУ није забележен ни овај глагол, док именица *бешчинство* јесте.

према *умро*; *праотац* према *предак*; *кукуљица*, *кукуљ* према *капуљача* (у последња два примера у питању су термилошке лексеме које имају пандан у лексици општег лексичког фонда); *скверна* према *прљавишина*; *безрадостан* према *тужан*.

3.2.1. Можемо навести и такве синонимске парове лексема у којима су оба члана пара стилски обојена, али један од њих или не припада сакралном стилу (у примерима *аманет–завештање*; *шипарица–отроковица*; *шипарац–отрок*; *авет–привиђење*; *врачар–врач*) или припада једном од сакралних подстилова, што имамо у само једном примеру: *самостан–манастир*.

3.2.1.2. Сви овде наведени примери су из романа *Лавр*. Објаснићемо зашто сматрамо прве делове наведених парова стилски неадекватним. Лексема *аманет* је турцизам који је као такав неуместан у преводу романа *Лавр*, поред постојеће словенске речи *завештање*, тим пре што је иста (рус. *завещание*) употребљена и у оригиналу. Лексеме *шипарац* и *шипарица* једине су једночлане лексеме које могу да означе *одраслијег дечака / девојчицу*, међутим, њима се не постиже архаичност потребна за превод оваквог романа, а не добија се ни на разумевању⁷. С друге стране, лексеме *отрок* и *отроковица*, иако такође неразумљиве, ипак доприносе архаичности и онеобичавању. Лексема *авет* је такође турцизам, а неадекватна је за превод оваквог романа не само из разлога свога порекла, него и зато што није у употреби у сфери православне духовности, већ више у сфери сујеверја, празноверја, магије и сл. На крају, лексема *самостан* користи се да означи манастир у коме живе редовници, дакле монаси Римокатоличке цркве, дакле, припада римокатоличком сакралном функционалном подстилу српскога језика, док се за означавање *цркве са зградама у којима према утврђеним правилима живе и раде монаси или монахиње*⁸ у Српској православној цркви – у српском језику користи искључиво грецизам *манастир*.

3.3. Фонетско-морфолошке стилеме условљене су углавном црквенословенским или руским пореклом лексеме српскога језика, односно стилски су маркиране у односу према неутралним варијантама ближим савременом и(ли) уопште српском језичком изразу (потоње су дате у загради).

⁷ Ове лексеме нису у општем лексичком фонду српског језика и као такве не могу бити разумљиве свима.

⁸ Преузето из РСАНУ XII, дефиниција лексеме манастир. У овој дефиницији лексема *самостан* наведена је у синонимном делу дефиниције.

У питању су, дакле, једнокоренски синоними као: *трапеза* (син. *трпеза*); *созерцавати* (син. *сазрцавати*); *бесребреник* (син. *бесребрник*); *светило* (син. *светлило*), *благочешће* (*благочашће*), *божаство* (*божанство*). У прва три примера видимо да у савременом и стилски неутралном језичком изразу глас, фонема *p* има вокалну функцију, функцију носиоца слога, што у сакралном стилу није случај. У неким примерима ради се о разликама између фонема *a/o*, односно рускословенске и српскословенске варијанте било префикса (рускословенско *со*, српскословенско *са* у синонимском пару *созерцавати* / *сазрцавати*) било (дела) корена (рускословенско *чест*, српскословенско *част* у синонимском пару *благочешће* / *благочашће*). Додаћемо и други пар са овим коренским варијантама: *чествовати* и *частвовати*. У последњим паровима лексема обе су варијанте стилски маркиране и ствар је преводиоца коју од њих ће употребити у преводу. У нашем случају, код превода *Службе*, употребљени су српскословенизми. Стилски немаркиране лексеми из општег језичког фонда су: *поштовати* за *чествовати* и *чествовати*, а *побожност* за *благочешће*, *благочашће*⁹.

3.4. Што се тиче творбених стилема, има примера да су стилематични и суфикси и префикси, па чак и инфикси, у зависности од, свакако, и контекста у коме су употребљене дате лексеми. На пример, стилематичан је префикс *са* у односу према варијанти овог префикса без вокала (*с*), у лексемама *сагрешење* (према *згрешење*) и *савршити* (према *свршити*), префикс *пред-* код лексеми *предстојећи*, *предстојање* (уместо *стојећи*, *стајање*), префикс *без-* у већ помињаној лексеми *бешчашће* (према *нечашће*). У овом последњем примеру постоје стилематични елементи и у префиксу и у основи. Стилематично може бити и одсуство префикса, тј. нулти префикс, на пример: *јављање* према *појављивање* (*свеца*), *познавши* према *уознавши* и *враћање* према *повратак*. У примеру *странствовање*, супротстављеном варијанти *странство*, стилематичан је творбени елемент *-ова-*.

3.4.1. Иначе, као општа творбена одлика стила о коме је реч може се навести веће присуство творбених елемената *благ(о)* и *бог*¹⁰. У на-

⁹ Да поменемо и варијанту благочестије која се такође сусреће у овом стилу (бележи је и РСАНУ I, док варијанту *благочашће* не бележи), било у оригиналним, било у преводним текстовима, премда је у нашем материјалу преводиоци нису користили.

¹⁰ Помињемо само оне који су у нашем материјалу присутнији. Иначе, у докторској дисертацији, урађеној на много обимнијем материјалу утврдили смо да постоји 15 творбено продуктивних лексема (Бајић 2013: 415).

синтагмом при преводу. На пољу семантике донекле се постиже више употребом синтагме, али је једночлана варијанта коју препоручујемо свакако стилематичнија.

3.5. Творбени елементи могу носити како стилску особеност, тако, истовремено, у неким случајевима и семантичку разлику. Илустроваћемо на примерима из нашег материјала.

3.5.1. У случају *искушавање* и *искушење* као и *прослављање* и *прослављење*, ради се о глаголским именицама насталим од глагола различитих по трајању у основи, због чега је при неадекватном избору преводног еквивалента нарушена семантичка прецизност. Семантика именице *искушење* подразумева да се ради о конкретном (једном) искушењу, док контекст (в. Водолазкин 2017: 372) говори да је у питању трајно пребивање у таквом стању, те је зато боља употреба глаголске именице настале од несвршеног глагола *искушавати* – *искушавање*. Код другог пара глаголских именица, супротно, треба употребити ону која је настала од свршеног глагола и која представља термин: *прослављење*. Наиме, у конкретном примеру (в. Водолазкин 2017: 53) јасно је да се ради о канонизацији (дакле прослављењу) светога, једнократном чину, а не о трајној радњи (*прослављању*), насталој од несвршеног глагола *прослављати*. Потоње није ни термин, а није ни стилски обојено.

3.5.2. Затим, стилематични су префикси у примерима *почудимо се* и *зачудимо се*, *усхвалити* и *похвалити* и *помирење* и *примирење*. Што се тиче првог од наведених парова лексема, преводилац је употребио црквенословенизам из оригинала (в. Водолазкин 2017: 389 и Мечанин 2013: 369), тј. облик *почудимо се* који се налази на периферији лексичког система српског језика¹² и као такав може више послужити онеобичавању, међутим, није довољно разумљив, за разлику од глагола с префиксом *за* који је адекватнији у конкретном примеру¹³. Други пар лексема је у вези са богослужбеним текстом из нашег материјала, у коме је за црквенословенски глагол *восхвалити* уобичајено у преводима на српски језик оваквих текстова употребити *усхвалити*, иако лексички систем српскога

¹² *Једнотомни речник савременог српског језика* и не садржи га у својој макроструктури (в. РСЈ).

¹³ Одговарајуће значење глагола *зачудити се* је бити *обузет чуђењем, дивљењем* (в. РСАНУ VI), док значење глагола *почудити се* је *мало се зачудити* (в. РСМ IV).

језика нуди разумљивији глагол, *похвалити*¹⁴. ЈВ. У трећем наведеном пару глаголских именица семантичка разлика не постоји, али је за богослужбени текст стилски боље задржати облик употребљен у црквенословенском оригиналу – *примирење*.

3.5.3. Стилематично је, даље, коришћење проширене основе у множини *чудеса*, уместо стилски неутралне множине ове именице – *чуда*. Такође, постоји како творбена, тако и семантичка разлика и између вокативних облика *насладо* и *наслађење*, као и *спасе* и *спасење*. У циљу мелодичности боље је задржати варијанте ближе црквенословенском језику (*наслађење* и *спасење*) него употребити друге две варијанте из парова. Употребом ових варијаната постиже се онеобичавање. Поред тога, лексема *насладо* има конотацију која није адекватна за богослужбени текст, јер подразумева и телесни ужитак, наслађивање (како показују примери из речничког чланка ове лексеме, в. РСАНУ XIV). Код именице *спас* треба имати у виду и то да се она у текстовима сфере православне духовности често употребљава да означи Христа, Бога, а у нашем примеру она се односи на Богородицу, те је и из тог разлога, поред мелодичности, боља и прецизнија за превод у датом богослужбеном тексту (в. Стефановић 2010: 43).

3.5.1. На крају, неадекватан – како стилски тако и семантички – може да буде и предлог, што се у нашем материјалу показало на примеру предлога *на* у синтагми *на све векове* – према стилски адекватнијем и једино употребљаваном у текстовима сфере православне духовности: *у све векове*.

4. Закључак

Иако је у српској теолингвистици релативно добро разрађена терминологија потребна за истраживање сакралног функционалностилског комплекса и већ уопштено закључено да „основни конститутивни елемент сакралног функционалностилског комплекса, на свим нивоима језичког система, представљају црквенословенизми и архаизми” (Кончаровић 2015: 191), недостају истраживања на конкретним материјалима овог функционалностилског комплекса. За ову прилику изабрана су преводна остварења књижевноуметничког функционалног стила и показани су стилематични елементи изабраних лексичких јединица: на лексичком,

¹⁴ Глагол *усхвалити* није чак ни забележен у шестотомном речнику (в. РСМ VI), што значи да није део општег лексичког фонда, и што га, истовремено, и чини стилематичним.

фонетско-морфолошком и творбено-семантичком нивоу. Уколико би се слична истраживања извршила и на другим материјалима, могао би да се створи обимнији и користан списак лексике стилски адекватне за текстове из сфере православне духовности, по моделу супротстављености стилски неутралном (или неутралнијем) синониму, као што је урађено у овом истраживању. У сваком случају, стилематски, па и стилогени аспект анализе ових и сличних материјала како на лексичком, тако и на синтаксичком језичком нивоу, корисни су за стилистику сакралних жанрова, за теорију и праксу превођења, за описну лексикографију, као и за српску и словенску теолингвистику уопште. Надамо се да ће овај рад у том смислу бити подстицајан.

Литература

- Бајић Р., 2007, *Богослужбени језик у Српској православној цркви (прошлост, савремено стање, перспективе)*, Београд.
- Бајић Р., 2013, *Лексика из сфере православне духовности у савременом српском језику и њена лексикографска обрада*, Београд, Филолошки факултет, (необјављена докторска дисертација).
- Водолазкин Е., 2017, *Лавр. Неисторический роман*, Москва.
- Дускаева Р. Л., Салимовский В. А., 2017, *Стиль и слово*, „*Stylistyka*” XXVI, с. 25–38.
- Јовановић Ј., 2009, *Писци и стил*, Београд.
- Ковачевић М., 2000, *Стилистика и граматика стилских фигура*, Крагујевац.
- Кончаревић К., 2012, Уз питање о класификацији сакралних жанрова у славистичкој науци, „*Славистика*”, XVI, с. 102–109.
- Кончаревић К., 2015, О конституентама стилистике сакрума. – *Поглед у теолингвистику*, ур. М. Шћепановић, Београд, с. 169–194.
- Левушкина Р., 2016, Служба Богородице в честь ее иконы Великореметска (некоторые лексические проблемы в сербском переводе службы), „*Fontes Slavica Orthodoxa*”, III: *Православная культура: история и современность*, с. 71–79.
- Левушкина Р., 2018, Лексеме из сфере православља у преводу на српски језик романа „Лавр” Евгенија Водолазкина (проблематика (не)одговарајућих преводних еквивалената). – *Дарогое мне – і моё – беларускае. Навуковы зборнік да 100-годдзя з дня нараджэння прафесара Ф. М. Янкоўскага*, ур. Д. Дзятко, Рига, с. 140–144.
- Мечанин, Р. (прев.), 2013, *Лавр (Евгений Водолазкин)*, Београд.

- Младеновић А., 1982, О неким питањима примене и измене рускословенског језика код Срба, „Зборник Матице српске за филологију и лингвистику” XXV (2), с. 47–55.
- Романова Н. Н., Филипов А. В., 2009, *Стилистика и стили*, Москва.
- РСЈ, 2007, *Речник српског језика*, Нови Сад.
- РМС, 1967–1976, *Речник српскохрватског књижевног језика*, I–VI, Нови Сад.
- РСАНУ, 1959–2018, *Речник српскохрватског књижевног и народног језика САНУ (до погдегоде)*, I–XX, Београд.
- Стефановић, Д. (ред.), 2010, *Служба Пресветој Богородици у част и спомен чудотворне иконе Великореметске*, Манастир Велика Ремета.
- Чаркић М., 2002, *Увод у стилистику*, Београд.

References

- Bajić R., 2007, *Bogoslužbeni jezik u Srpskoj pravoslavnoj crkvi (prošlost, savremeno stanje, perspektive)*, Beograd.
- Bajić R., 2013, *Leksika iz sfere pravoslavne duhovnosti usavremenom srpskom jeziku i njena leksikografska obrada*, Beograd, Filološki fakultet (neobjavljena doktorska disertacija).
- Čarčić M., 2002, *Uvod u stilistiku*, Beograd.
- Duskayeva R. L., Salimovskiy V. A., 2017, Stil' i slovo, „Stylistyka”, XXVI, s. 25–38.
- Jovanović J., 2009, *Pisci i stil*, Beograd.
- Kovačević M., 2000, *Stilistika i gramatika stilskih figura*, Kragujevac.
- Končarević K., 2012, Uz pitanje o klasifikaciji sakralnih žanrovau slavističkoj nauci, „Slavistika”, XVI, s. 102–109.
- Končarević K., 2015, O konstituentama stilistike sakruma. – *Pogled u teolingvistiku*, ur. M. Šćepanović, Beograd, s. 169–194.
- Levushkina R., 2016, Sluzhba Bogoroditse v chest' yeye ikony Velikoremetaska (nekotoryye leksicheskiye problemy v serbskom perevode sluzhby), „Fontes Slavia Orthodoxa”, III: *Pravoslavnyaya kul'tura: istoriya i sovremennost'*, s. 71–79.
- Levuškina R., 2018, Lekseme iz sfere pravoslavlja u prevodu na srpski jezik romana „Lavr” Evgenija Vodolazkina (problematika (ne)odgovarajućih prevodnih ekvivalenata). – *Darahoye mnye – i moyo – byelaruskaye. Navukovy zbornik da 100-hoddzya z dnya naradzheniya prafyesara F. M. Yankowskaha*, ur. D. Dzyatko, Riha, s. 140–144.
- Mećanin R. (prev.), 2013, *Lavr (Evgeniy Vodolazkin)*, Beograd.
- Mladenović A., 1982, O nekim pitanjima primene i izmene ruskoslovenskog jezika kod Srba, „Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku”, XXV (2), s. 47–55.
- Romanova N. N., Filipov A. V., 2009, *Stilistika i stili*, Moskva.

- RSJ, 2007, *Rečnik srpskog jezika*, Novi Sad.
RMS, 1967–1976, *Rečnik srpskohrvatskog književnog jezika*, I–VI, Novi Sad.
RSANU, 1959–2018, *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika SANU (do pogode)*, I–XX, Beograd.
Stefanović, D. (red.), 2010, *Služba Presvetoj Bogorodici u časti spomen čudotvorne ikone Velikoremske*, Manastir Velika Remeta.
Vodolazkin Ye., 2017, *Lavr. Neistoricheskiy roman*, Moskva.

Stylistic characteristics of lexis from Orthodox spirituality sphere texts translated into contemporary Serbian

In Serbian theolinguistics, there is a good terminological and theoretical basis for research of sacral functional stylistics complex, e.g. functional varieties and genres of the literary language determined by sacral spheres and aims of communication. In this paper, about 160–170 lexical units from two texts of this sphere and literary style have been analyzed. The first one is novel *Lavr*; translated into Serbian from Russian and the second is *Service of the Icon of the Mother of God Velikoremska* – translated into Serbian from the Church-Slavonic language. The first genre (novel) belongs to both the sacral and profane sphere, while the second one (service) is a genre belonging to the sacral sphere only. Stylematic characteristics of lexical units from these texts have been analyzed, mostly on lexical, phonetic-morphological and derivational language levels. In almost all cases (except terminology) stylistically adequate lexemes have been opposed to stylistically neutral (or other) synonym(s).

Although we already know what basic constitutive elements of sacral functional stylistics complex (churchslavonisms and archaisms) are, there is not enough synchronic stylistic research of concrete material belonging to sacral functional stylistics complex in the Serbian linguistics. This offered here is one of the first and we hope it to be stimulating for other researchers, so that we can create a bigger list of stylistic adequate lexemes used in sacral genres. This will be useful not only for stylistics of sacral genres, but also for the theory and practice of translation, as well as to Serbian and Slavic theolinguistics.

Key words: *sacral style, novel, service, stylematic characteristic, lexeme, synonym*

